

## A GĀMA AYI SŪO A PŌOL NA SĒB KŪ A KORINTI NĪBĒ

I Maa Pōol na ɪ a Yesu Kırısıto nıtōnāa Nāanmın na chel ir nı a sı yebe Tımoti, le seere a gān nyā kuro a pupuorbiir na be a Korinti tēe pō nı a Nāanmın nıbe ba jaa mı na be a Akaya paal pō.

II Wāefō nı nyā'maar na yı a sı Sāa Nāanmın nı a sı Soro Yesu Kırısıto sē a be a yı sē.

III Pēefō wō ta Nāanmın na ɪ a sı Soro Yesu Kırısıto Sāa, a Sāa nyā nıbir na bal nı Nāanmın nyā na tara a 'maalfosı a jaa.

IV 'Lo le ma 'maal sı a sı wōm a jaa pō, ka sı mı na tōo 'maal a bala mı na be wōm jaa pō, nı a 'maalfō 'lōnō sın nye yın a Nāanmın sē.

V Nıtāa le a Yesu Kırısıto dōoye difo na jaar dōol sı jaa, le mı le a Yesu Kırısıto 'maalfō jaar dōol sı jaa.

VI Ala ɪ sı ben wōm pō, a yı 'maalfō nı a yı faafō jūu le, ala ɪ sı mı nyen 'maalfō a mı ın a yı 'maalfō le, a yın tōo ara nı kānyir a dōoye bō'yen 'lōnō pō sın mı na dire.

VII Sı bar tıer a yı jūu, bojūu sı bōon naa ıka a le yın lōon sı dire a dōoye, a le nı wō ju mı le yın pōo sı a sı 'maalfō pō.

VIII N yeer, saa bōoro ıka sı sool yı a wōm 'lo to soo na dōo pōo sı be a Asıya paal pō bar ε. Wōm jaa jel le dōo pōo sı naa gar a sı kpēo, saa le dōo tara baarfō tıer ε.

**IX** Sire jaa a si tier po, a kuu le si too kaara a tãu a le ne. Tiche a nitõ i naa ka si ta diel a si mae e, tiche si diel Nãanmun nyã na sãne a kũn.

**X** A Nãanmun le faa si yin a kuu tuo nyã po, 'lo le chene faara si. 'Lo le i a si tier to jie ika won chene na faara si,

**XI** nitãa le yin sõs si ni a yi Nãanmun suorfo. Yoo mi puor Nãanmun yãan a si jũu tu a wo maal vıla 'lo won maal si na wo soo a yi yoo suorfo.

**XII** Põpãanyã a si nyãa chefo jie le a nyã. A si tier din dãaste a le sin be a wer dẽme sã, ni a le a sin ni a yin mi na be taa, cheche ifo po, ni ne ne tufõ po, ka a jaa yi a Nãanmun sã. A ba i a wer nyã bõofõ le si maal a le e, tiche a Nãanmun wãefõ le.

**XIII** Bojũu saa seb bon jaa ku yi yin kõ too kar e, bu kõ too bõo a par e. N tier ika,

**XIV** nitãa le yin wõ a si 'yer ñmaa na yi bõo a par, yin wa wõn a jaa na yi bõo a par, na yin too che nyãa a si jũu nitãa le sin mi na che nyãa a yi jũu a si Soro Yesu bibir daar.

**XV** Bojũu ala le so ka n bar tier, naa guor ika n ti piir yi kaa ka yi nye tõnõ gbẽe ayi.

**XVI** N guor ika maa wa chiine a Masedonıya n yi a yi sã, maa wa lieb waara ka n le yi a yi sã go, ka yi pãa sõs ma ka n chen a Judiya.

**XVII** In guor a anyã, n mi 'yer bar bu? Bu a wer nıbe guorfo kaar le? Ka a nebõ'yen 'lõnõ ma 'yer, õo, õo ni kai, kai?

**XVIII** Tiche sire jaa a si Nãanmun na i a yelmãe soo, a si 'yer sin 'yer ku yi ba i õo ni kai e.

**XIX** Bojũu a Nãanmın Bie Yesu Kırısıto 'yer a maa nı a Silası nı a Timoti na dõõ 'yer kũ yı ba ı ñõ nı kai ε, tiche a wõ põ, a ma ın ñõ.

**XX** Bojũu a Nãanmın netiryõõ ala wõn tır ın ñõ a Kırısıto põ. A tun a wõ 'yõõ, a ma 'yere ıka, a ı a le, kũ a Nãanmın yuor tır.

**XXI** Põpãanyã a Nãanmın nyã le maal sı nı a yın a sı ara kpẽõ a Yesu Kırısıto põ, na wõ oo sı.

**XXII** Wõ 'yõõ sı naa a wõ sofo jãne, na wõ de a wõ Sıe 'yõõ a sı nyãa põ, wile sı a yele ala na waara.

**XXIII** N bõõl Nãanmın a wõ ı a n dãaste sũõ ıka a tara na sör ka n bar yı, naa ba lieb wa be a Korinti ε,

**XXIV** n ba bũõõõ ıka a ı wõm kũ yı ε. A ba ı sı bũõõõ naa ıka sı fir yı a yı soõfo põ ε, tiche a sı 'mataa tõn yı a yı wõ nõõ, bojũu a yı soõfo vãn ka yı ara kpẽõ.

## II

**I** N tier ıka n kõ le tõõ wa piir yı kaa, ka a ı tuo kũ yı ε.

**II** Bojũu maa sõõ a yı pũõ an le na maal ka n pũõ pel, ka a yın tee ba le ε?

**III** Ala le so ka n dõõ seb a le ıka maa wa tı, n pũõ taa sõõn a bala na maal ma ka nõõ kpe ma ε. N bar tier ıka yı jaa na lõõn man chıle.

**IV** Bojũu n seb a anyã kũ yı nı pũõõõ nı hõõnfu nı a n nyãa nı nıbikõõ yõõ ıka n taa sõõ a yı pũõ ε, tiche ka n vẽ ka yı bõõ ıka n nõ yın yõõ jaa.

**V** Ala ı nıre maal ka a che, a ba ı maa tee pũõ le wõ sõõ ε, yı jaa pũõ mı sõõ naa ka a le na tu le ıka n taa vẽ ka a ı tuo 'yõõ jaa kũ wõ ε.

VI A toor tōofō 'lo won nye yi a yi yoo jaa jie sɛɛ wō naa.

VII Põpãanyã 'lo, a sɛɛ naa ɪka yi vɛ̃ kō wō, na yi lɛ 'maal wō ka a wō posõõ taa chen niem ε.

VIII A lɛ jũu n sɔɔɔo yi naa ɪka yi de wō na yi wiil a yi nõfō kō wō.

IX A lɛ jũu ɪn sɛb kō yi lɛ ɪka n kaa, yɪn sɔɔn tu a nɛɛ a yele a jaa pō bu.

X Ala ɪ yi wa vɛ̃n kō nɪɛ, n mɪ vɛ̃n kō a nɪnyɪɛ. A ala ɪn vɛ̃ kō a nɪnyɪɛ, ala ɪ amɪne chen ka n na vɛ̃ bar, n vɛ̃n kō a nɪnyɪɛ, a Yesu Kɪrɪsɪto niem a yi 'yõõ.

XI Lɛ an na ɪ ka a Satan taa ηmɪɪn sɪ 'mataa ε, bojũu sɪ bõõn a wō guorfõsɪ.

XII Põpãanyã, a lɛ ɪn chen a Toroyas tɪ mɔɔlo a Yesu Kɪrɪsɪto 'yer nõõ, n nyen lɛ a sɪ Soro na yuo sɔɔ kō ma,

XIII n ba chene tara ãgãn 'maar sere ε, bojũu n ba nye a n yebe Titusɪ a be ε. Lɛ lɛ n puor ba tɪ po chen a Masedonɪya.

XIV Tɪche Nãanmɪn son puorfō won ma tōo sɪ 'yõõ tōofō pō yi a Yesu Kɪrɪsɪto pō, tu a sɪ 'yõõ ka a yẽ nyũunõõ yaar de a jie wō jaa.

XV Bojũu sɪn lɛ ɪ a Nãanmɪn nyũunõõ a Yesu Kɪrɪsɪto 'yõõ kō a bala na nye faafō, nɪ a bala na wɛɛɛ.

XVI ɪsɔɔ nyuro na kũu nyũu, ka a ãsɔɔ mɪ nyuro nyevɔɔr nyũu. Tɪ an lɛ na tõõ a tõmõ nyã tõ?

XVII Sɪn ba kaara bamɪne kaar ε, saa maal a Nãanmɪn 'yer tõnõ bon ε. A Yesu Kɪrɪsɪto 'yõõ, sɪ 'yere naa a Nãanmɪn yelmãɛ an ɪ 'lo lɛ tõ sɪ.

### III

I Si piel naa ɪka si dān si mǎe go bu? Bu si buoro na gāma nibe na seb ka a dāna si yi a si sē bu yi a yi sē?

II Yin mǎe le ɪ a si gān, na seb 'yōo a si nyāa po ka si bōo yaa, ka nire jaa mi kara.

III Yin le wiil ɪka yin le ɪ a gān na yi a Yesu Kırısto sē, na yi ɪ a si tōmō tōnō, a ba ɪ ba den a tāt soolaa seb ε, tiche a Nāanmın Sıe le seb. A ba ɪ a kusr pērsı po ε, tiche a seb 'yōo a nısaal nyān po.

IV A tier nyāna sın bar ın a si bon tu a Kırısto po, a Nāanmın niem.

V A ba ɪ fika si ın yē dēme na sın tōo tōor a le sın maal 'yer ε, tiche a si yē yin a Nāanmın sē.

VI 'Lo le sōo si a si mool a netır paalaa nyā 'yer, a ba yi a ala ban dōo seb jie ε, tiche a yin a Nāanmın Sıe sē. A sebie ala ın kūu, tiche ka a Nāanmın korō nyevor.

VII Pōpāanyā, ala ɪ a 'yer bie ala ban seb 'yōo a kusr pērsı po waan ni kūu ti 'matāan Nāanmın tur, ka a tur a Isıral nibe na ba tōonō kaara a Mosesı nie a Nāanmın tur jūu, a wō tur gba na wa baar.

VIII A Nāanmın Sıe 'yerbie tur kō gar a le ε?

IX Ala ɪ a 'yerbie ala na 'yōo a nibe 'yer tur berma naa, a 'yer bie ala na waara ni a torfo, ηmıne le won jā!

X Bojūu a Mosesı nebināa ba le tara tur a pōpāanyā ε, fōo de man a Yesu Kırısto 'yer nōo, wō gar wō naa.

XI Ka ala ɪ a 'lo gba na wa baar waan na tur, ηmıne le a tur 'lo na ba baaraa ε, na jā!

XII A le jũu, a si tierto nyãna le ṽe ka saa joro dābãe ε,

XIII Sin ba kaara fika a Mosesi na dõõ vil a fobaa pɔɔ a wɔ nie ka a Isural nibe ta kaa ε, na ba nye a nyɔlfɔ 'lo na baar ε.

XIV Tiche a ba nyãa pɔɔ naa wa tãn dɔna, a fɔpɔɔraa chene naa bala wa kara a netir koraa jie. Baa for bar sere ε, bojũu Yesu Kirisito tee 'yõõ le won tõõ for.

XV A dɔna gba, bala wa kar a Mosesi nebinãa yele, a fobaa ma pɔɔn a ba nyãa.

XVI Tiche ãsɔɔ jaa wa lieb wa a si Soro s̃e, wɔ ma for won a fobaa 'lo bar. *(A Yifo Gãn 34:34)*

XVII Põpãanyã, a si Soro le ɪ a Nãanmɔn Siε, ka a jie 'lo a Nãanmɔn Siε na be, mãe sofɔ mɪ ben be.

XVIII Ka a sin bala nie na ba pɔɔ ε, pãa nyɔle a si Soro tur, naa here ka a tur pɔɔrɔ 'yõõnõ na yire a si Soro s̃e na ɪ a Nãanmɔn Siε.

## IV

I A le jũu, an ɪ a Nãanmɔn nɪbaal le wɔ kon si a tõmõ nyã sin tõnõ, a le jũu saa baala ε.

II Tiche si lieb puor 'yõõ tãsɔɔ yele nɪ ṽa yele, saa tara belfɔ ε, bɪ here a Nãanmɔn yelmãe ε. Si ma man a Nãanmɔn yelmãe ka a gã chãa pɔ, na si wiil a si mãe ka nure jaa tier bõõ ɪka yelmãe dẽme le si ɪ a Nãanmɔn niem.

III Ala ɪ gba a si 'yer nõõ sin 'yer sɔɔl naa, a sɔɔl kɔ a bala na werε.

IV A ηmɔn 'lo na be be a dɔna jõõn a bala na ba sɔɔ de a si 'yer ε tiersi, ka ba kũ tõõ nye a 'yer

nõo 'lo chãa na ı a Yesu Kırısıto tır ε, na wile a le a Nãanmın mãe na be ε.

<sup>V</sup> Bojũu a ba ı sı mãe 'yer le sı dõo 'yere ε, tıche sı 'yere naa a Yesu Kırısıto na ı a sı Soro, a sın mı ı a yı tõtõnbo a wõ jũu.

<sup>VI</sup> A Nãanmın 'lo na dõo 'yer, “Vẽ ka a chãa chaar libe pɔ,” *(A Pielfo Gãn 1:3)*  
'lo le maal a chãa chaar 'yõo a sı nyãn pɔ, na wõ kũ sı a bõofõ chãa, na ı a Nãanmın tır a Yesu Kırısıto niem.

<sup>VII</sup> Tıche sın kaara naa yooɔraa dõur kaar Nãanmın na de a bõsõ 'yõo, ka a kpẽo wõ jaa yi Nãanmın sã, a ba yi a sı sã ε.

<sup>VIII</sup> Yele ma chım sı naa a lõbobo a jaa ayi, tıche a maa ñmer sı ε, ka a ma ı sı vãre vãre, tıche a sı tıer maa yẽyel ε.

<sup>IX</sup> Ba ma ge sı naa, tıche a Nãanmın ma ben a sı sã, na ba ma ñme sı gaal tẽe, tıche baa sõo sı ε.

<sup>X</sup> Bıbir jaa le sı wõnõ a Yesu kũu tuo a sı ãgãma pɔ, ka a nıbe mı na tõo nye a Yesu nyevor a sı ãgãma pɔ.

<sup>XI</sup> Ka a sın banyã na voo be kũu nũu pɔ, a Yesu jũu, ka a nıbe tõo nye a wõ nyevor a sı ãgãma anyã na kpi pɔ.

<sup>XII</sup> Ala le so ka a kũu tõnõ nı sın, tıche ka a nyevor tõnõ nı yın.

<sup>XIII</sup> A seb a Nãanmın gãn pɔ ıka, “N soon de ala le so ka n 'yer.” *(Yiel Gãn 116:10)* A Nãanmın Sıe nyã le sı mı tara nı a soofõ na sı mı 'yere.

<sup>XIV</sup> Bojũu sı bõon naa ıka a 'lo na sãı a sı Soro Yesu Kırısıto a kũu pɔ, mı na sãı sı naa nı a Yesu 'matãan a yın a sı wa ara a wõ niem.

**XV** A anyāna a jaa ure naa a yi sōfo jūu, ka a wāefo 'lo na tara a nyoo, na lieb dānfo kuro a Nāanmin yuor tur.

**XVI** Ala le so ka saa baala ε. A si āgān vaar gba na suoro, tiche a si sur 'lo, bɔbir jaa le a ma liere bōpaalaa.

**XVII** Bojūu a wōm anyāna sɔn nyere un dēfere naa waara ni a nyevor 'lo na i tur gar a jaa wa kuro si.

**XVIII** Le le, saa fur nibir 'yoo a ala sɔn nyere ε, tiche si fur nibir 'yoo a ala sɔn ba nyere ε. A anyā sɔn nyere, a koo kor ε, tiche anyā sɔn ba nyere ε, ala le na kor.

## V

**I** Sire jaa, si bōon naa ũka a si āgāma anyāna kaara naa fika a tān yie anyāna sɔn kɔiere, ala wa kpi, si tara na yir Nāanmin na me, yir nyā na be a saaju an ba i nire nūu le me ε.

**II** Si ũro na bōro ũka, a saaju yir 'lo po, si ti kpe a be.

**III** Sɔn wa kpe a be, si koo le i sal'moor ε.

**IV** Bojūu a āgān tān nyā po sɔn be, si ũro na ka a i tuor kɔ si, bojūu saa bōro ũka si i sal'moor ε, tiche a si de a saaju jikɔraa 'lo su po, ka a 'lo na i a bōkūu ka a nyevor vol wɔ.

**V** Pōpāanyā, a Nāanmin māe le maal si a le a yeke nyāna 'yoo, na wɔ kɔ si a wɔ sire, ka a i yelmāe jaa le an na wa.

**VI** A le jūu, si ma bar tier, na si bōon ũka sɔn chene be a āgān po, si jāan naa a si Soro.

**VII** A nyevor sɔn tara, sofo le, a ba i nyefo le ε.



VIII Si bar tɛr, ka a mi ɪ si bofo ɪka si yi a āgān nyā pɔ, na si chen ti kpɛrɛ a si Soro yir.

IX Ala le so ka si mɔɔ nibir pele a wɔ pɔɔ, ka a āgān nyā pɔ le si be, bu ka si yin a wɔ pɔ.

X Bojūu a si āsɔɔ jaa na wa ara na Yesu Kɪristo 'yer tɔɔrfɔ dakɔɔ par, ka wɔ kɔ āsɔɔ jaa le won de a wɔ āgān tɔn, ka vɪla le fɔ tɔ, bu dɛer le.

XI A le jūu, an yi a le daar jaa si bɔɔn a le a si Soro dābāe jofɔ na be, a si pāa mɔɔ nibir ɪka si lieb a nibɛ tɛr. Nāanmɪn bɔɔn le sɪn be, ka a yi tɛr gba mi bɔɔ a le sɪn be.

XII Saa bɔɔrɔ ɪka si dān a si māe kɔ yi go ε, tɪche a si kɔ yi sɔr ka yi che nyāa a si 'yɔɔ, na yi tɔɔ 'yer a bala na ma chɛrɛ a nyāa ni a ala ban nyen nibir, ti bar a ala na be a nyāa pɔ.

XIII Ala ɪ si gele naa, Nāanmɪn jūu le. Ala ɪ saa le gele mi ε, a yi jūu le.

XIV Bojūu a Kɪristo nɔfɔ le firɛ si, bojūu si bɔɔn naa ɪka a nibɔ'yen le kpi kɔ a nibɛ ba jaa, a le jūu nɛrɛ jaa le kpi.

XV 'Lo le kpi kɔ ba jaa, ka a bala na chene a nibir, ba kɔ le be be kɔ a ba māe ε, tɪche ban ben be kɔ a 'lo na kpi kɔ ba na wɔ le ir ɪ vor go.

XVI An yi a dɪna chiine, saa le kaara nɛrɛ a wer nibɛ kaafɔ kaar ε. Le ni wɔ ju le si mi dɔɔ kaa a Yesu Kɪristo, saa le chene maala a le go ε.

XVII A le jūu, ala ɪ nɛrɛ jaa wa ben a Yesu Kɪristo 'yɔɔ, wɔ lieb nɪpaalaa, a nɪkoraa chen naa, tɪche ka wɔ lieb nɪpaalaa.

XVIII A anyāna a jaa yin a Nāanmɪn sɛ, 'lo le 'maal si kɔ a wɔ māe tu a Yesu Kɪristo 'yɔɔ, na wɔ pāa kɔ si a 'maalfɔ 'yerbie.

**XIX** Nāanmɪn 'maal a wer kɔ a wɔ mǎe tu a Yesu Kırısıto 'yɔɔ. Waa le sɔrɔ a nıbe yelɛbe ban maal ε. A 'maalfɔ 'yerbie anyǎ le wɔ de tɔn sı.

**XX** A le jũu, sɪn le ara kɔ a Yesu Kırısıto ka a wer pɔ, sɪn 'yɔɔ le a Nāanmɪn tu sɔrɔ yɪ. Sı den a Yesu Kırısıto yuor sɔrɔ nı yɪ ɪka, yɪ tɔɔ wa gbɔr a Nāanmɪn.

**XXI** Nāanmɪn den a 'lo na ba maal dɛer jaa ε, ka wɔ lo a sı dɛer bɔɔr kɔ sı, ka a wɔ jũu a sı lɛb nıtorı a Nāanmɪn sɛ.

## VI

**I** An ı sɪn nı Nāanmɪn le 'mataa tɔnɔ, sı sɔrɔ yɪ naa ɪka yɪ ta kaa a Nāanmɪn wǎefɔ pɔrɔ ε.

**II** Bojũu a seb a Nāanmɪn gǎn pɔ ɪka, “A n maal vıla sɔɔ, n wɔn a fɔ 'yer, ka a faafɔ bıbir daar, n sɔɔ fɔ naa.” *(Isaiya 49:8)* N 'yere na kɔrɔ yɪ ɪka, a pɔpǎanyǎ le ı a Nāanmɪn maal vıla sɔɔ, pɔpǎanyǎ le ı a Nāanmɪn faafɔ bıbir.

**III** Saa ŋmaara nıre jaa sɔr ε, ka ba taa wa kperε a sı tɔmɔ ε.

**IV** Tıche ye le jaa pɔ, sı ma maal a sı mǎe wiil ɪka Nāanmɪn tɔtɔnbɔ le sı ı. A anyǎna le a mǎe nyɔɔfɔ pɔ, wɔm nı tuo nı nıbaal ye le pɔ,

**V** ba ma ŋme sı naa nyɔɔr sı pɔɔ tı ma dam nıbe 'yɔɔ sı, ka sı ma tɔ tɔkpǎen na sı gal gɔɔ tı jɛn kɔ,

**VI** a sı cheche ıfɔ nı a sı bɔɔfɔ nı a sı kǎnyir nı a sı maal vıla, nı a Nāanmɪn Sıe won kɔ sı pɔ, nı a nɔfɔ sɪn tara sıre jaa,

**VII** na si ma 'yere yelmãe ni a Nãanmın kpẽo, torfo in a si tãjebon na ma be a si nũsõn ni a guor po,

**VIII** na ba ma kũ si tur ti le kpe si, na ba ma buol si yovila ni a yodæer. Si in yelmãe dẽme ti ba maal si nibelbe.

**IX** Si in nibõõnsi tiche a ba maal si fika baa bõo si e. Si ma kpire naa tiche na si ma chene vuro. Ba ma ñme sin ne ne ne ti baa kũ e.

**X** Nıbaal yele le ba ma maal si, ti si chene chule. Nõo ma kuro si naa, ti si maala niyoõ a ba lere. Saa tara bon jaa e, ti so bomo a jaa.

**XI** Saa 'mor 'mor yele jaa bar a yın Korinti dẽme sã e. Si yuon a si nyãn kũ yi.

**XII** Saa i nibikuon dẽme kũ yi e, tiche yın le ni i nibikuon dẽme kũ si.

**XIII** A pãa kaara naa fika buor, naa 'yere ni yi fika n bibiir. Yi yuo a yi nyãn mi.

**XIV** Yi taa ure wa gbæere a bala na ba i a Yesu turbo e, ñmine le a yeltorsi ni a putuyele na ure wa 'mataa? Bu ñmine le chãa ni libe na ure wa 'mataa be jibõ'yen?

**XV** Ñmine le a Yesu Kirısto ni a Satan na ure wa tara guor taa? Ñmine le a nyã na i a Yesu turo, ni a 'lo na ba i a Yesu turo e, na ure mi wa tara man taa?

**XVI** Ñmine le fon ure wa nye tibe a Nãanmın puorfõ yir? Bojũu sin le i a Nãanmın nyã na ba kpire e, puorfõ yir. Nitãa le a Nãanmın na 'yer, "In ben a ba sã 'mataa chiine ni ba, naa i a ba Nãanmın, ka ba mi i a n tibe." (*Mosesi Gãma Na Tu Ata 26:12*)

**XVII** "Ala le so ka a si Soro 'yer, yi too yi a ba po, ti che ba bar, na yi oo yi yõ. Yi taa ure wa sire

bõdɛɛr jaa ε, un de yɪ naa.” *(Isaiya 52:11)*

**XVIII** “In ɪ naa a yɪ Sãa, ka a yɪn mɪ ɪ a n dabil nɪ a n pɔɔbil. Lɛ lɛ a Nãanmɪn na ɪ a Tõɔfo Sɔɔ 'yer.” *(2 Samuwel 7:14)*

## VII

**I** An ɪ sɪn lɛ be tara a netɪraa nyãnaa jũu, n barmɪne, yɪ ɪ a sɪ pɔl sɪ m̃ɛ yɪn yele jaa na s̃ɔɔ a sɪ ãgãma nɪ a sɪ sɪr pɔ, na sɪ m̃ɔɔ nɪbir na sɪ ɪ cheche 'yõnõ nɪ Nãanmɪn.

**II** Yɪ yuo a yɪ nyãa kɔ sɪ. Saa maal a yɪ ãsɔɔ jaa dɛɛr ε, saa fol a yɪ ãsɔɔ jaa mɪ ε, saa mɪ ηma a yɪ ãsɔɔ jaa ε.

**III** N ba 'yere a anyãna ɪka n tɔ yɪ ε, n d̃ɔɔ de nie 'yer kɔ yɪ ɪka yɪ ben a sɪ nyãa pɔ, ka ala ɪ nyevɔr lɛ, bu kũu lɛ tɪ sɪn nɪ yɪn lɛ.

**IV** N bar tɪɛr ka a 'yõɔ ma ãkp̃ɛɔ, a sɪ wõm a jaa pɔ, tɪ ñɔɔ kpe ma tɪ põn bar.

**V** Bojũu sɪn ben wa ta a Masedonɪya, a sɪ ãgãma anyãna ba tara p̃ɛnfo ε, tɪche sɪ tuor d̃ɔɔye ka jɛɛr ma be a yõɔ ka a d̃ãbãɛ mɪ ma nyɔɔ sɪ.

**VI** Tɪche a Nãanmɪn nyã na ma 'maala a nɪtɔr barsɪ, wɔ 'maal sɪ naa a lɛ a Titusɪ na wa wa a sɪ s̃ɛ.

**VII** A ba ɪ a wɔ waa tɛɛ ε, tɪche a lɛ yɪn 'maal wɔ. Wɔ mɪ man kɔ sɪ a lɛ an d̃ɔɔ kpe yɪ ka yɪ pɔɔ s̃ɔɔ, nɪ lɛ mɪ yɪn tara a n tɪɛr, ala lɛ so ka ñɔɔ pãa kpe ma tɪ põn bar.

**VIII** Ala ɪ a gãn un seb kɔ yɪ, s̃ɔɔn yɪ pɔɔ gba, tɪ maa pɔɔ ba s̃ɔɔ ε. A s̃ɔɔn n pɔɔ 'lo un wa nye ɪka a gãn un seb kɔ yɪ s̃ɔɔn a yɪ pɔɔ bãlãa.

**IX** Põpãanyã 'lo, n pɔɔ pel naa, a ba ɪ a yɪ pɔɔ na sɔɔ jũu ε, tɪche a yɪ pɔsɔɔ na vɛ ka yɪ lɛb a yɪ tɪer. Bojũu a yɪ pɔsɔɔ ɪn a lɛ a Nãanmɪn na bɔɔɔ, ala lɛ so ka yelbier ba pɔɔ yɪ tu a sɪ sɛ ε.

**X** Nãanmɪn pɔ pɔsɔɔ ma waan na tɪer lɛbfɔ chiine faafɔ jɛ, a ba ɪ waalfɔ ε. Tɪche a wer pɔ pɔsɔɔ ma waan na kũu.

**XI** Yɪ nyɛ lɛ a Nãanmɪn pɔ pɔsɔɔ na waan a yɪ sɛ. Nyɛ lɛ yɪn ɪ nɪbijɪɛ, na yɪ ma 'yer wiil a yɪ mǎɛ, nyɛ lɛ ban 'yerɛ dɔɔl yɪ, ka a dǎbǎ chɛlma ŋme, nyɛ lɛ yɪn bɔɔɔ taa, nyɛ lɛ yɪn tara taa tɪer, na yɪ chɔɔr gu ɪka yeltɔrɪ a ɪ. Sor jaa pɔ, yɪ wiil yɪ mǎɛ ɪka yaa tara chɛfɔ ε.

**XII** N gba na sɛb a nɪtɔ kɔ yɪ, a ba ɪ a 'lo na maal a dɛer 'yɔɔ lɛ bu a bala na pɔɔ wɔ ε, tɪche a Nãanmɪn niem yɪn mǎɛ yɪ kaa nyɛ lɛ sɪn ma ɪrɛ yɪ a vɔlaa.

**XIII** A anyãna a jaa lɛ 'yɔɔ sɪ ãkpǎɛn, naa pɔɔ a sɪn mǎɛ ãkpǎɛn sɪn dɔɔ tara. A nɔmɔ sɪ naa a lɛ sɪn wa nyɛ a Titusɪ ka wɔ pɔɔ pel, bojũu yɪ jaa lɛ sɔɔ wɔ ka a wɔ nyãa 'maa.

**XIV** N dɔɔ 'yer a yɪ 'yer kɔ wɔ, ka yaa mɪ su ma vǎ ε. Tɪche a lɛ jaa sɪn dɔɔ 'yer a yɪ 'yer mɪ ɪ yɛlmǎɛ. Ka a lɛ sɪn dɔɔ dǎn yɪ kɔ a Titusɪ a wɔ tɪ nyɛ ka a ɪ yɛlmǎɛ jaa lɛ.

**XV** Ka a wɔ bɔfɔ wɔn bɔɔɔ yɪ pǎa pɔɔ 'yɔɔ, 'lo wa tɪer a lɛ yɪn wɔnɔ a wɔ toor na yɪ de wɔ nuur ayɪ nɪ dǎbǎɛ nɪ mɪifo.

**XVI** Nɔɔ kpe ma naa ka n pǎa bar tɪer a yɪ jũu.

## VIII

**I** Põpãanyã, n yɛer, sɪ bɔɔɔ naa ɪka yɪ bɔɔ

a wãefo nyã a Nãanmɪn na wãe a Masedonɪya pupuorbiir gbulsɪ.

II A bɛer kaa tuo na nyoo ba, ka ba ɪ nõn dɛme, tɪ a chɛnɛ na nõmõ ba, ka a nõo kuro ba, a ba ku tɪ põn bar.

III Bojũu maa mãe din dãasɪɛ ɪka ba kɔn a lɛ ban na tõo, ba gba kɔn tɪ põn bar. Bala mãe woo pɔ lɛ a yɪ.

IV Ba soor sɪn yãayãabɪlɛ ɪka, sɪ de a kɔfɔ anyãna tɪ ku a Nãanmɪn nɪbɛ ka ɪ ba mɪ nyen soor pɔo a tõmõ pɔ.

V Baa maal a lɛ a sɪn mãe na dõo tɪɛr ɛ, tɪchɛ ba den nie de a ba mãe ku a sɪ Soro nɪ a sɪn lɛ a Nãanmɪn na bɔoɔ.

VI Ala lɛ so a sɪ soor a Titusɪ an ɪ 'lo lɛ dõo piel, wɔ baar baar a wãefɔ tõmõ nyã a yɪ jie.

VII Tɪchɛ nɪtãa lɛ yɪn ma maal ye le jaa tɪ põn bar, a yɪ soofɔ pɔ, a yɪ 'yer pɔ, nɪ a yɪ bõofɔ pɔ, nɪ a yɪ nɪbijɪɛ pɔ, nɪ a lɛ yɪn nõ sɪ, yɪ kaa na yɪ mɪ ku tɪ põn bar a wãefɔ nyã pɔ.

VIII N ba firɛ yɪ ɛ, tɪchɛ n bɔoɔ naa ɪka n bɛer a yɪ nõfo kaa naa mɪ de man a bamɪne mɪ maal vɪla ye le kaa.

IX Bojũu yɪ bõon naa a lɛ a sɪ Soro Yesu Kɪrɪstɪo wãefɔ na be. Wɔ dõo ɪ taraa soo, tɪchɛ a yɪ jũu, wɔ wa lɛb nõo soo, ka yɪn tu a wɔ nõo pɔ, mɪ lɛb taraa dɛme.

X A lɛ ɪn tara na 'yer a ye le nyãna pɔ nɪ nyã, dɪyɛ, yɪn lɛ ɪ nɪbɛ na de nie na ba ɪ a kɔfɔ tɛɛ pɔ ɛ, tɪchɛ ka a ɪrɛ yɪ volaa ɪka, yɪ ɪ a lɛ.

XI Põpãanyã yɪ baar tõ, ka a lɛ na ɪ a yɪ bofɔ ɪka, yɪ maal ka a tu taa a yɪ tɪ baar jã a lɛ yɪn tara.

**XII** Bojũu ala ı a kofu vɔlaa ben be, Nãaŋmın ma soon de bon jaa wɔn tara, a ba ı a bon 'lo wɔn ba tara ε.

**XIII** A sɪ bɔfɔ ba le ɪka bamıne ba pẽne, tıche ka a bamıne 'lo bala ε, tıche jãtaa a be be.

**XIV** Ka a dına a yɪ bõyɔɔ na sõs ba a le ban buɔɔ, ka a le mı a ba bõyɔɔ mı na lieb sõs yɪ, ka a jãtaa pãa be be.

**XV** Nıtãa le an seb a Nãaŋmın gãn pɔ, “A 'lo sɔɔ na wob yɔɔ, wɔ maa tara yɔɔ ε, ka a 'lo mı na wob bãlãa maa tara bãlãa ε.” (*A Yifu Gãn 16:18*)

**XVI** N puor Nãaŋmın yãan, 'lo le de a tıer bõ'yen 'lõnõ un tara kɔ yɪ 'yõɔ a Titusɪ tıer mı pɔ.

**XVII** Bojũu a Titusɪ ba sɔɔ de a le sɪn 'yer tɛε ε, tıche wɔ mãε mı dõɔ kaa ir ŋme nyãa waara a yɪ sɛ.

**XVIII** Sɪ mı tõn a yebe ãsɔɔ ka wɔn pɔɔ ka ba 'mataa tɪ, 'lo a pupuorbiir gbulsɪ ba jaa na dãna wɔ, a wɔ Nãaŋmın 'yer 'yerfɔ pɔ.

**XIX** Ala le so ka a pupuorbiir gbulsɪ ir wɔ ɪka wɔ pɔɔ sɪ, a sɪ 'mataa tuo a kofu anyãna chiin, na sɪn tõɔ 'yõɔn a sɪ Soro mãε na sɪ mı wiil a le sɪn buɔɔ ɪka sɪ sõs.

**XX** Saa buɔɔ hũhũfɔ nɪ a kofusɪ anyãna ye le ε.

**XXI** Sɪ sɔɔ naa ɪka sɪ maal a le na tor, a ba ı a le na tor a sɪ Soro niem tɛε ε, tıche a le mı na tor a nıbe niem.

**XXII** Sɪ mı le sɔɔr a sɪ yebe ãsɔɔ sɪn juɔr kaa a wɔ tara yelmãε, sɪ tõnõ wɔ naa ka ban 'mataa tɪ, wɔ mı gba bar tıer a yɪ jũu.

**XXIII** A Titusɪ 'lo, n tõtõtɔ sɔɔ le, ka sɪ 'mataa tõnõ a yɪ pɔ. Tıche a sɪ yeer banyã 'lo, a

pupuorbiir gbulsı le ir ba tönõ ka a ı 'yõõfo kó a Yesu Kırıstó.

<sup>XXIV</sup> A le jũu yı maal a yı nõõfo wiil ba, nı a le jũu sın ma chıere nyãa a yı 'yõõ, ka a pupuorbiir gbulsı na be jie jaa ka ba nyε.

## IX

<sup>I</sup> A ba le sεε ıka n le sεb gãn kó yı a le sın na sõs a Nãanmın puorbo go ε.

<sup>II</sup> Bojũu n bõõn a le yın bõõrõ ıka yı sõs, n pεε yı naa na n kó a Masedonıya dẽme, naa 'yer kó ba ıka, dıyẽ jaa le be a Akaya yı chõõr ıka yı kó, ka a yı vólaa dam nıbe yõõ jaa 'yõõ ka ba mın ı.

<sup>III</sup> Tıche n tönõ naa a yeer ba nyãna ka a le sın chıere a nyãa a yı jũu, taa lıeb 'yer pórõ ε. Tıche ka a ı yı chõõr baar nitãa le ın 'yer ıka yı ı naa.

<sup>IV</sup> Bojũu ala be ı a Masedonıya nıre ben põõ ba tı, na wó tı nyε a yaa chõõr ε, sın be le 'yer a yı 'yer, an ın vã a le sın ma bar tıer a yı 'yõõ.

<sup>V</sup> A le n nyen an tara sór ka n sõr a yeer ka ba dõõ nie tı piir yı kaa, na ba mı kaa a yı chõõr baar a yı pótıer kófo yın tır a nεε. Ka a pãa ı pupel kófo naa ta ı fırfó kófo ε.

<sup>VI</sup> Yı tıer a anyã ıka, nıre 'lo na ba 'yõõ bõõrõ yõõ a bõõ pó ε, wó maa che yõõ ε. Tıche nıre 'lo jaa na bór yõõ, wó mı na chen yõõ, nıre 'lo jaa mı na bór vıla kófo, a vıla kófo mı le won wa che.

<sup>VII</sup> Nıre ãsõõ jaa wó ma kó le a wó nyãa na tıer ka a ta wa ı pösõõ, bı nımorfó ε, bojũu Nãanmın nõn nıre na kórõ nı pupel.

<sup>VIII</sup> Nãanmın na tõõn vẽ ka a wó wãefó ı yõõ kó yı, ka a le a yele a jaa pó, nı sõõ jaa ka yı ma



nyere a ala jaa yin booro na yi ma tön tösön jaa ti pön bar.

**IX** Nütãa le an seb a Nãanmın gãn pɔ, “Wɔ ma yaar a jiir a jaa kɔ a nõn dẽme, ka a wɔ torfɔ ba tara baarfɔ ε.” *(Yiel Gãn 112:9)*

**X** A 'lɔ na ma kɔ a kɔɔraa a bõboro na wɔ ma vẽ ka a bõdiir waa, won kɔ yi naa na wɔ vẽ ka a bõbie binfɔ jie waa, na wɔ vẽ ka a yi torfɔ ŋmafɔ berme.

**XI** Nãanmın na maal yi naa ka yi ɪ taraa dẽme ka yi ma kɔɔ nɪ pupel sɔɔ jaa, naa tu a si sã ka a yi pupel kɔfɔ lieb vẽ ka nibe puoro Nãanmın yãan.

**XII** A yi tømõ nyã yin tõ a ba ɪ a Nãanmın nibe an wõnõ tee le a sɔɔ ε, tiche a yaar ta nire jaa, ka ba puor Nãanmın yãan.

**XIII** A tømõ nyã yin tõ jũu wiil a le a yin mãe na be, nibe pɛen Nãanmın, bojũu a yi nee tufɔ 'mantãan a le yin sɔɔ a Yesu Kirisito 'yer nõɔ, nɪ a yi pupel kɔfɔ 'lɔ yin lɔɔ pön ba nɪ nire jaa.

**XIV** Ka a ba Nãanmın ban ma sɔɔɔ kɔɔ yi, a ba tier wɔ jaa ma ben a yi sã, bojũu a Nãanmın wãefɔ berme naa na be a yi sã.

**XV** Nãanmın son puorfɔ nɪ sɪn kõ tõɔ man a wɔ kɔfɔ won kɔ si ε.

## X

**I** Maa Pɔɔl den a Kirisito he le le le nɪ a wɔ 'maar ifɔ lob nõu kɔ yi. N maa 'lara ε, maa wa tuor yi nɪ gberaa ti maa mɪ baa be a yi sã ε, n ba ɪ le ε.

II N sɔɔɔ yɪ naa ɪka maa wa wa, n taa wa ɪ a ba ɪ le 'lɔnɔ a nɪbe bamɪne jie ε, ba tɪer man taa a wer nɪbe kaar le sɪ be.

III Bojũu sɪn nɪ a wer nɪbe le 'mataa kpɪere tɪ saa ŋmaara jɛer a ba kaar ε.

IV A sɪ tãje bomo ba ɪ a wer nyã tãjebomo ε, a sɪ tãjebomo tara na Nãanɪmɪn kpɛɔ sɪn ma de wel a gãdaar jiiir bar.

V Sɪ ma sɔɔn a ba neɕɪre nɪ tɪer deer 'lo jaa ban ma de vara nɪ a Nãanɪmɪn bɔɔfo bara, na sɪ ma 'yer nyɔɔr nɪbe tɪersɪ ka ba lieb wɔnɔ a Kɪrisito toor.

VI Sɪ mɪ ɕɔɔr naa ɪka sɪ kpãa a bawɔnsɪ, yɪn wa ba gber baar.

VII Yɪn kaara a anyã tee yɪn nyen nɪbir. Ala ɪ ãsɔɔ bar tɪer ɪka wɔ ɪn a Kɪrisito toor, wɔ mɪ le bɔɔ tɪer kaa ɪka a sɪn mɪ ɪn a Kɪrisito toor a wɔ kaar.

VIII Bojũu maa gba sɔɔ ɕɪere nyãa nɪ a le, a sɪ Soro ba kɔ sɪ a kpɛɔ ɪka sɪ wel yɪ bar ε, tɪ sɪ guol yɪ. Vã ba kɔɔ ma nɪ a ye le nyã ε.

IX N ba bɔɔɔ fika a n gãma a kɔɔ yɪ dãbãe ε.

X Bojũu bamɪne 'yer ɪka, "A Pɔɔl gãma 'yerbie tɪre naa, naa ɪ 'yerbikpãen, tɪɕe a 'lo mãe wa be a sɪ sɛ, wɔ ma bal naa ka a wɔ 'yer mɪ maa ɪ bon ε."

XI A nɪbe bala, yɪ vɛ a ba bɔɔn ɪka, a le a sɪ 'yerbie na kaara a gãma pɔ, sɪn ba be a yɪ sɛ ε. Le le a sɪ tɔmɔ na kaara sɪn wa be a yɪ sɛ.

XII Sɪn ba 'lara diere a sɪ mãe mana nɪ a bamɪne na ma peere a ba mãe ε. Ba ma den a ba mãe na ba man a ba mãe, baa tara yɛ ε.

XIII Sɪn 'lɔ, sɪ kɔ̃ sɔɔ dān a sɪ mǎɛ a lɛ tɪ pɔ̃n bar ɛ, tɪchɛ sɪn nyɔ̃ɔn sɪ mǎɛ jǎ a lɛ a Nǎanɪmɪn na 'yer ɪka sɪ tɔ̃, ka sɪ gba na tɔ̃ tǎn a yɪ sɛ̃.

XIV Sɪ kɔ̃ dān a sɪ mǎɛ chiin tɛɛr ɛ, ka a na kaara fɪka saa wa a yɪ sɛ̃ ɛ, bojũu sɪ tǎn naa a Kɪrɪsɪto 'yer nɔ̃ɔ a be a yɪ sɛ̃.

XV Bɪ dān sɪ mǎɛ tɪ pɔ̃n a tɔ̃mɔ̃ a nɪbɛ bamɪne na tɔ̃ ɛ. Sɪn tɪɛr lɛ ɪka, a yɪ sɔɔfɔ na ben nɔ̃ɔnɔ̃, a sɪ tɔ̃mɔ̃ mɪ na yal 'yɔ̃ɔ

XVI ka sɪ pǎa tɔ̃ɔ mɔ̃ɔl a 'yer nɔ̃ɔ be a paalsɪ ala na be a yɪ niem. Bojũu saa dāna a sɪ mǎɛ nɪɛ kɔ̃ɔ paal pɔ, ban tɔ̃ baar ɛ.

XVII Tɪchɛ, nɪtǎa lɛ an seb a Nǎanɪmɪn gǎn pɔ ɪka, “Vɛ̃ ka a 'lɔ na dāna a wɔ mǎɛ, wɔ de a sɪ Soro dāna nɪ a wɔ mǎɛ.” *(Jeremiya 9:24)*

XVIII Bojũu a ba ɪ a nɪɛ 'lɔ na pɛɛ a wɔ mǎɛ lɛ ɪ a nɪsɔ̃ ɛ, tɪchɛ a 'lɔ a sɪ Soro na pɛɛ lɛ.

## XI

I N tɪɛr ɪka yɪn tara nɪ ma naa a n dābol yele pɔ bǎlǎa, tɪchɛ yɪ gba den nie ɪ a lɛ.

II N tara na nɪ yɪn nyuur a wɔ ɪ Nǎanɪmɪn nyuur. N tɪr nɛɛ kɔ̃ yɪ ɪka yɪ kul dabɔ̃'yen, na ɪ a Kɪrɪsɪto, ka n na de yɪ fɪka pɔɔsarbɪle na ba ta daba ɛ, na n kɔ̃ wɔ.

III Tɪchɛ dābǎɛ kɔ̃ɔ ma naa, nɪtǎa lɛ a waa na dɔ̃ɔ de a wɔ yɛ̃ yele bel a Hawa, wɔ taa mɪ wa lɪɛb a yɪ nyǎa yɪn a yelmǎɛ yɪn tara turo nɪ a Kɪrɪsɪto dɛ̃ dɛ̃ dɛ̃ pɔ ɛ.

IV Bojũu ala ɪ nɪɛ āsɔɔ wan wa mɔ̃ɔl 'yer Yesu yuo 'yer kɔ̃ yɪ, bɪ ka yɪ nyɛ a sɪyuo na ba ɪ a 'lɔ sɪn mɔ̃ɔl na ba ɪ a Nǎanɪmɪn Sɪɛ 'lɔ yɪn nyɛ ɛ, bɪ

'yer nõo yuo na ba ı a 'lo yın soo ε, yı ma soon jaa kayaan.

**V** Tıche n ba tıer ıka n ın pıor a nıtön kpäen bala jie ε.

**VI** Amıne sē n ba jän a 'yer 'yerfo ε, tıche n tara na bõofõ. Sı ma vën ka a anyã chaar kũ yı yele jaa pɔ.

**VII** N maal dęer a le ın siir a n mæ naa mool a Nāanmın 'yer nõo nyã kũ yı a pɔɔ bı?

**VIII** N faan a pupuorbiir bamıne ban dõo sõo ma ka n tõo tã a yı jie.

**IX** Ka a le ın dõo be a yı sē, n bɔɔɔ na bon, tı n ba ı tuor kũ yı ε, bojũu a yeer bala na dõo yi a Masedonıya wa ba kũ man bon jaa ın bɔɔɔ. N ba vë ka n yele ı tuor kũ a yı äsoo jaa ε, n kũ wa vë ka a n yele dɔol yı jaa ε.

**X** A le a Yesu yelmæ na faa be a n sē baar, nıre jaa ba be a be a Akaya paal pɔ, na ηmaa ma sɔr nı a n nyãa chefo nyã pɔ ε.

**XI** Baa 'yõo le n tönõ a le? Bojũu n ba nõ yı bı? Nāanmın bõon naa ın nõ yı.

**XII** ın chene na maala a le ın ben maala naa tõo ηmaa a yobɔɔɔɔ sɔr, bala na bɔɔɔ sɔr ıka ba de a ba mæ mana nı sı.

**XIII** Bojũu a nıbe ba nyãna ın jir ηmarba nıtönsı na ba ı tötönbɔ na bele nıbe, na ba maal a ba mæ nıtãa a Kırısıto nıtönsı.

**XIV** A ba ı ne'maa yele ε, bojũu a Satan mæ mı na tõon maal a wɔ mæ fıka, a chãa malaka.

**XV** A mı kũ ı ne'maa yele ε, ala ı a wɔ tötönõ äsoo mı pãa maal a wɔ mæ a tötõ toraa kaar ε. A ba baarfõ daar, ban nyen a ba sãyar le ban tã.

**XVI** In le maal 'yer go. Yi ta vɛ ka a ɔsoo jaa buol ma jol ε. Tiche ala i yi gba wa buol man jol, yi chene soo de ma fika le yin na de a jol ka a n mi too bo yuor balaa.

**XVII** N bar tier ni a n yoboyele nyā po, n ba 'yere fika nitaa le a si Soro na ma 'yer ε, tiche nitaa le jol na ma 'yere.

**XVIII** Yoo jie jaa le buoro yuor a wer nyā po, n min bon a yuor.

**XIX** Yi ma soon de jol vɛla jaa, yin i yɛ dɛme juu.

**XX** Yelmāe, yi gba ma den nire na maal yi gbāgbaa bu na yi i tōnō ka wo dire, bu dara ba māe yire ni a yi niem bu ma 'mara yi a tokpala poro jaa.

**XXI** Vā koro ma naa ka n 'yer uka sin bal naa ni a yele nyā. A ala a nibe bamune na ma de buoro ni yuor, maa 'lo ma 'yer naa jol kaar, n mi na paa 'lan bo yuor.

**XXII** Baa i Heburu nibe ε? Le le n mi i a ɔsoo. Baa i Isiral nibe ε? N mi in a Isiral nire. A ba i Abraham bal nibe le ba i ε? Le le n mi i a ɔsoo.

**XXIII** Baa i a Kirisito tōtōnbo ε? N soro naa anyāna fika nire na ba tara tier ε. N in a tōtōnō gar ba. Naa tō tōkpāen gar ba jaa. Ka ba ma poro ma die po jaa tōtō. Ba ma nme man kpɛε gar ba. N ma nyuro na kuu bir jaa.

**XXIV** Gbɛe anuu jaa le a Juu nibe fob ma ni a ba kpaara nɛer ljaayi for bir (39).

**XXV** Gbɛe ata jaa le ba pob ma ni dakorsi, na ba lob ma ni kosibe gbebō'yen. Gbɛe ata mi le a gbor kpɛε nmer wel si 'yoo be a man kpɛε po. Tāsoo gbul ni a mōtōgbul jaa le n ma be a man

kpɛɛ pɔ.

**XXVI** In ba gala a yɔfɔ ɛ, n bɔɔn le a pɔn kɔɔ dɔɔye na be, naa tuor nānyisi, ka a maa mǎe paal nibe ge ma, ka a bala na ba ɪ a Juu nibe mi ge ma. N din dɔɔye a tɛe pɔ. Naa di dɔɔye a mɔɔ pɔ. Naa di dɔɔye a man pɔ. Naa di dɔɔye a yeer bala na ŋmara a jirsi sɛ.

**XXVII** Tɔkpǎen ni wɔm pɔ, naa ma gal gɔɔ. N bɔɔn kɔ ni kɔnyūur naa ma gǎna kɔ tɔtɔ. Ka ɔɔr ma kpe ma ka n ɪ sal'mɔɔr.

**XXVIII** A anyǎ a jaa puor, bɪbir jaa le a pupuor-biir gbulsɪ ba jaa ye le ma ɪ ma tɪɛr.

**XXIX** An le bal, ka n mi ba bal ɛ? A bala na faa maal yelbier, a ba lɛb būu dire ma bi?

**XXX** Ala ɪ n min bɔn yuor, ɪn bɔn yuor ni a yelsɪ ala na maal ma ka n bal.

**XXXI** Nāanmɪn nyǎ na ɪ a sɪ Soro Yesu Sǎa, 'lo le a pɛefɔ wɔ ta bɪbir jaa, bɔɔn naa ɪka n ba ŋmara jirsi ɛ.

**XXXII** A be a Damaskus tɛe pɔ, a nǎa 'lo na turo a nǎkpɛɛ Aretas, wɔ vɛ naa ka ba gu a Damaskus tɛe wɔ jaa ɪka ba nyɔɔ ma.

**XXXIII** Ka ba 'mɔɔ ma 'yɔɔ pɪɛ pɔ tur bar tokoro pɔ ka n fɔɔl yi a wɔ nuur pɔ.

## XII

**I** N kɔ wa bar a yoboyele nyǎ jaa ɛ, ala ɪ n gba kɔ nye tɔnɔ ɛ. A nyefɔsɪ ni a yelwiilsɪ ala ɪn nyere yire naa a sɪ Soro sɛ.

**II** N bɔɔn nɪɛ kɔɔ na sɔɔ Kirisito a wɔ yuom pie ni anaar (14) le a dɪna, Nāanmɪn 'mɔɔ won don be a saaju 'lo na tu a ata sɔɔ pɔ. Ka wɔ chene

na tara āgān bu waa le tara āgān ε, n ba bõo ε. Nāanmɪn tɛɛ le bõo.

III N bõon naa ɪka a daba nyāna ɪn ben 'yere, ka wɔ ben āgān pɔ, bu waa be āgān pɔ ε, n ba bõo ε, tɪche Nāanmɪn bõo naa.

IV Nāanmɪn 'moo won don be a wɔ tēe. Be le wɔ wōnō yelsɪ won kō tōo man nɛɛ ε, yelsɪ nɪre na ba tara sɔr ɪka wɔ man ε.

V A nɪre nyāna tɔ sɔo 'yōo le n bɔoɔ a yuor, n kō tōo bɔ a n mǎe yuor ε, ka maa balfɔsɪ tɛɛ ba le ε.

VI Maa ɪka ɪn bon yuor gba, n kō ɪ jɔl ε, bojūu yelmǎe le ɪn 'yere. Tɪche n bar a le, ka nɪre taa tɪere a n ye le gar a ala ɪn maala bu a ala ɪn ma 'yere ε.

VII Le an na ɪ ka n pɔo a n mǎe 'mooɔfɔ sɔr, a yelwiilberɛ anyā jūu, ka a pǎa kaara fɪka gɔo na chooɔo ma a āgān pɔ, ka a kaara a Satan 'ye'yere kaar, ka a ge ma.

VIII Gbɛɛ ata jaa le n sɔoɔ a n Soro ɪka wɔ vōo a gɔo nyā bar ma.

IX Tɪche ka wɔ 'yer kɔ ma, “A n wǎefɔ sɛɛ fɔ naa, bojūu a n kpɛo ma sɛɛn kɔ a nɪre na bõon ɪka wɔ bal naa.” A le jūu, ɪn bon yuor gar bon jaa a n balfɔsɪ pɔ, ka a Kɪrɪsɪto kpɛo pǎa pɔo ma.

X Ala le so a Yesu Kɪrɪsɪto jūu, n pɔo pel naa, a n balfɔsɪ pɔ, tobɪe pɔ, tuo pɔ, gefɔ pɔ, nɪ wōmsɪ a jaa pɔ. Bojūu maa wa bal, le le n pǎa ma kpɛmɛ.

XI N maal n mǎe jɔl, tɪche a yɪn ye le tɪɛ ma 'yōo. Yɪ gba sɛɛn nɪ naa bɔoɔo ma yovɪla, bojūu n ba ɪ pɔoɔ a nɪtōn kpǎen bala sɛɛ ε, ala ɪ n gba ba ɪ bon jaa ε.

**XII** A yelsı ala na ma ı a nıtönsı jãne le jãnsı, töfersı nu ne'maa tömõ. A anyãna le n mı dõo tara kãnyir tön a yı sã.

**XIII** Pupuorbiir gbulsı ba boo le dõo gar yı, ka a ba ı ın ba dõo ı tuor kũ yı le e? Yı vẽ a n dæer nyã kũ ma.

**XIV** Põpãanyã, n chõor baar ıka n tı piir yı kaa, a gbæe ata sũo le a nyã, n kõ tı ı tuor kũ yı e. Bojũu a ba ı a yı bõtarsı le n bõorõ e, tıche yın mãe le n bõorõ. Fõõ kaa bibiir maa bõ gun a ba sãamıne e, tıche sãamıne le ma bõ gun a ba bibiir.

**XV** A le n pũo na pel naa ka n sõo bon jaa ın tara a yı nyevõr jũu, 'matãan a maa mãe wũ jaa. Ala ı n nõ yın yõo jaa, yın 'lo na nõ man bãlãa bıı?

**XVI** A le an be, le a chene be, n ba dõo ı tuor kũ yı jaa e. Tıche ın ı yẽ sũo jũu, n den a yẽ yele nyõõn yı.

**XVII** N den a yı bõkõo tu a nıbe bala ın dõo tõ a ba wa a yı sã bıı?

**XVIII** N sũor Titusı ıka wũ tı a yı sã, naa 'mataa tön a sı yebe ıka ba 'mataa tı. Titusı den a yı bon kõo bıı? A ba ı a Nãanmın Sibõ'yen 'lõnõ le sı jaa tara na sı tönõ a tõbõ'yen e?

**XIX** Yı tıer man tãa sı 'yere na 'yõõnõ a sı mãe a yı sã bıı? Nãanmın niem le sı 'yere na sı be a Kırısıto 'yõõ, bon jaa sın maala, sı barmıne a yı ãkpãen 'yõõfũ jũu le.

**XX** Bojũu dãbãe kũrõ ma naa ıka maa wa tı, n kõ tı nye a yı be a le ın bõorõ e. Ka yı mı kõ nye ma ka n be a le yın bõorõ e. Dãbãe chene na kũrõ ma ıka, jæer, nyuur, suur nyefũ, ootaa,



yoboyele, gagar yele, mǎe 'moofɔ nɪ buburfɔ be a yɪ pɔ ɛ.

**XXI** N le joro na dǎbǎe ɪka maa wa lieb waara, Nǎanɲmɪn wɔ maal ma ka n siir n mǎe a yɪ niem. Ka n tara pɔsɔɔ nɪ a nɪyɔɔ bala na dɔɔ maal a yeldɛɛr tɪ ba lieb a ba tɪɛr yin a yele anyǎna pɔ ɛ. Ban bɔnɔ gǎna nɪ taa nɪ a ba pepe yelsɪ pɔ.

### XIII

**I** Gbɛɛ ata nɪ nyǎ ɪn ben tɪɛ a yɪ piir kaa jie. Nɪtǎa le na seb a Nǎanɲmɪn gǎn pɔ, “Nɪbɛ ayi bɪ ata dǎasɪɛ ɪn yelmǎɛ.” (*Mosesɪ Gǎma Na Tu Anũu 19:15*)

**II** A le ɪn dɔɔ tɪ a gbɛɛ ayi sɔɔ, n dɔɔ gɔ yɪ. A 'yer bɔ'yen 'lɔnɔ le n chɛnɛ gɔnɔ yɪ ɪn ba be a yɪ sɛ ɛ. Maa wa lieb tɪ 'lɔ, n kɔ bar a bala na dɔɔ maal a yelbier bɪ a bala na wa bɪɛr maal ɛ,

**III** bojũu yɪn ben bɔɔɔɔ ɪka yɪ bɔɔ ɪka a Kɪrɪstɔ le tu a n 'yɔɔ 'yerɛ. Waa bal na wɔ kɔ tɔɔ maal yele jaa faa a yɪ jie ɛ, tɪche wɔ tara na kpɛɔ a yɪ pɔ.

**IV** Bojũu yelmǎɛ jaa le, ban dɔɔ kpa wɔ a daa ju, wɔ bal naa, tɪche Nǎanɲmɪn kpɛɔ le vɛ naa ka wɔ nyɛ nyɛvɔr. Le mɪ le, sɪn mɪ bal naa a wɔ 'yɔɔ, tɪche a Nǎanɲmɪn kpɛɔ jũu, sɪn ben be na sɪ tɔnɔ kɔɔ yɪ.

**V** Yɪ bɛɛr a yɪ mǎe kaa ɪka yɪ ben a sɔɔfɔ pɔ? Yɪ jɔɔr a yɪ mǎe kaa. Yaa bɔɔn ɪka a Yesu Kɪrɪstɔ ben a yɪ pɔ ɛ? Ka ala ba ɪ yɪ ɪn faa ɛ!

**VI** N bɔɔn naa ɪka yɪ bɔɔn naa sɪn ba ɪ faa ɛ.

**VII** Pɔpǎanyǎ, Nǎanɲmɪn le sɪ sɔɔɔɔ kɔɔ yɪ ɪka yɪ taa maala yeldɛɛr jaa ɛ. A ta ɪ ka a nɪbɛ nyɛ

fika sɪn ba tara chɛfɔ ɛ, tɪchɛ ka a ɪ yɪn lɛ maala a lɛ na tor, ala ɪ gba fɪka nɪbɛ tɪɛr ɪka sɪ ɪn faa.

**VIII** Bojũu sɪ kũ tũɔ maal yelɛ jaa tɪ pũn a yelmãɛ bar ɛ, tɪchɛ a yelmãɛ yelɛ tɛɛ lɛ sɪ ma maal.

**IX** Sɪ pɔɔ pel naa, a sɪn na bal, tɪchɛ ka a yɪn kpẽmɛ, na sɪ sɔɔɔ a Nãanmɪn korɔ yɪ ɪka yɪ ta tara chɛfɔ ɛ.

**X** A anyãna jũu lɛ so ɪn ba be a yɪ sɛ̃ ɛ, naa sɛɛrɛ a yelɛ nyã korɔ yɪ. Maa wa tɪ, ka n taa ɪrɛ wa de a n kpɛɔ tãna nɪ yɪ ɛ, a kpɛɔ a n Soro na kɔ ma, wɔ ɪka n de sũɔn yɪ waa 'yer ɪka n de sũɔn yɪ bar ɛ.

**XI** Yɛɛr, yɪ chulɛ, na yɪ mɔɔɔ chiine niem. A baaraa lɛɛ. A n sɔɔrfɔ ɪn sɔɔɔ yɪ nɪ nyã. Yɪ tara tɪɛr bõ'yen, na yɪ kpɪɛrɛ nɪ nyã'maar. Ka a Nãanmɪn na ɪ a nõfɔ sɔɔ nɪ a nyã'maar sɔɔ, na ben a yɪ sɛ̃.

**XII** Yɪ puor puor taa nɪ pɔpel.

**XIII** A Nãanmɪn nɪbɛ ba jaa puoro yɪ naa.

**XIV** A sɪ Soro Yesu Kɪrɪsɪto wãɛfɔ, nɪ a Nãanmɪn nõfɔ, nɪ a Nãanmɪn Sɪɛ nebõ'yen, a be a yɪ jaa jaa sɛ̃.

**A Nãanmun Nɛtur Oaalaa Gãn, Burfoor  
Birifor, Southern: A Nãanmun Nɛtur Oaalaa Gãn,  
Burfoor New Testament**

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Birifor, Southern

Contributor: Aramaic Bible Translation, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source  
files dated 29 Jan 2022

97b1f1fe-19fd-52d9-9481-ad2a6ade2772